

ДЕМОГРАФСКИ АНАЛИЗ НА РОЛЯТА НА ТУРЦИЯ КАТО РЕГУЛАТОР НА МИГРАЦИОННИЯ НАТИСК КЪМ ЕВРОПА

Гл. ас. д-р Спас Ташев, ИИНЧ при БАН

От 80-те години на ХХ в., но най-вече през последните няколко години, стана изключително разпространена употребата на понятието „миграционен натиск“ в медиите както в България, така и в чужбина. Провежданите на държавно ниво политики по отношение на миграционния натиск залягат в основата на все повече международни и правителствени документи. Актуалността на проблематиката около миграционния натиск привлича вниманието на все повече изследователи като Bruni & Venturini (1991, 1995), Bohning, Schaeffer & Straubhaar (1991), Bauer & Zimmermann (1999), Zaiceva (2006), Avato (2009), Bordonado Bermejo (2010) и др. Независимо от липсата на дефиниция за миграционния натиск в непрекъснато нарастващия брой публицистични и научни публикации, наблюдаваното днес миграционно явление бе предвидено още в началото на 90-те години на ХХ в. най-вече на базата на структурните демографски различия на населението в изпращащите и приемащите страни и региони. Задълбочаването на конфликтите в Близкия Изток и в Северна Африка само даде допълнителен тласък на съществуващия миграционен натиск.

При обобщаването на различните теоретични разработки и натрупан практически опит все повече се утвърждава разглеждането на миграционния натиск като явление, което е резултат от една започнала, но все още незавършила миграция, и изразява въздействието, упражнявано върху държавната граница от миграционните потоци чрез търсенето на възможност за нейното преминаване. Миграционният натиск показва степента на развитие на миграционния процес и неговия потенциал, ако не бъде овладян. Мигрантите, формиращи миграционния натиск, са част от миграционния потенциал на страните на произход, на който не е позволено да се реализира вследствие на ограниченията, въведени поради затруднения или невъзможност на икономическата и социалната система на приемащата държава да приеме, интегрира и социализира по-голям брой имигранти.

Тук трябва да се има предвид, че появата на какъвто и да е натиск върху дадена система винаги е следствие от наличието на определени препятствия. Ако тези препятствия липсват, т.е. ако е налице свободно движение, няма да се наблюдава натиск. От тази гледна точка анализът на миграционния натиск трябва да бъде насочен към различните препятствия, които стоят на пътя на миграционния

поток, което пък определя специфичните характеристики и последици за мигрантите, които го формират.

През 80-те и 90-те години на XX в., когато се правят опитите за разработване на модел за изследване на миграционния натиск и за неговото дефиниране, се изхожда от разбирането, че това явление води до предлагане на излишъка от работна сила в страните на произход поради наличието на отрицателната разлика в доходите на глава от населението с приемащите държави. В тази връзка анализите се насочват към потенциалната миграция (potential migration – PM), която се определя като излишък от работна сила спрямо предлаганите работни места в страните на произход, или по-точно – като излишък от работна сила, който е резултат от невъзможността на икономиката на страната да предложи адекватна работа. По този начин, ако е налице склонност към емигриране ε , миграционният потенциал се превръща в миграционен поток (migration flow – MF). Миграционният поток е функция на икономически и неикономически променливи като различията в заплащането, вероятността за намиране на работа, големината на определени групи в страните на произход, към които принадлежат мигрантите (семейни, родови, съсловни и др. структури и формата и размера на подкрепа между членовете им), икономическите връзки между изпращащите и приемащите страни, културните и религиозните предпочитания на мигрантите и др. Миграционният потенциал съвпада с потенциалния излишък от предлагана работна сила през определен период от време при затворена икономика и е в основата на формирането на миграционния поток.

Миграционният натиск се упражнява от миграционният поток MF, който от дадена изпращаща страна i към определена приемаща страна j или регион е равен на миграционния потенциал PM на изпращащата страна i , умножен по коефициента за склонност към емигриране ε от изпращащата страна i .

$$MF(i) = \varepsilon(i) PM(i)$$

Склонността към емигриране ε представлява отношението на актуалната емиграция EM от страната i към нейния миграционен потенциал PM.

$$\varepsilon = EM/PM$$

Склонността към емигриране ε показва размера на излишъка от предлагане на труд, надвишаващ местното търсене на работна ръка, който може да се поеме от други държави.

Концепцията за миграционния потенциал е от голямо значение, ако стойностите му достигат значителни нива за дадена страна или област. Това, което е важно в този контекст, не са временните различия между търсенето и предлагането на труд, а структурните различия, които произтичат от демографските процеси в отделни групи от населението.

Анализаторите на миграционния натиск констатират, че това понятие най-вече се използва в публикациите, ориентирани към разработването и провеждането на миграционна политика. Основен опорен пункт в тези разработки е, че с рязкото увеличаване на броя на потенциалните емигранти в държавите на произход се налага ревизия на политиките за имигранте.

През 2015 и в началото на 2016 г. върху ЕС се наблюдава невидан досега миграционен натиск. Съгласно данните на Европейската агенция за охрана на външните граници на ЕС Фронтекс през 2015 г. по тях са регистрирани 1 822 337 нелегални преминавания (FRONTEX, Q 4, 2015). Най-голямата група от тях са граждани на Сирия – 594 059 души или 32,6 %. Най-големият брой нелегални преминавания на външната граница се осъществяват по Източно-Средиземноморския миграционен маршрут – 885 386 регистрирани случая или 48,59 %, следвани от регистрираните по Западно-Балканския миграционен маршрут – 764 038 случая или 41,93 %. От тези данни е видно, че 90,52 % от регистрираните случаи на нелегална имиграция през външна граница на ЕС са станали именно по тези два маршрута, като по-голямата част от тези мигранти са влезли в ЕС от Турция.

Механичният сбор на регистрираните случаи обаче в никакъв случай няма да ни даде точния брой на имигрантите. Западно-Балканският миграционен маршрут е естествено продължение на Източно-Средиземноморския миграционен маршрут, като при първия външна граница на ЕС е тази на Сърбия с Унгария, с Хърватия или с Румъния, а при втория външна се явява границата на Турция с Гърция или с България. Ясно е, че и през двата маршрута в по-голямата си част преминават едни и същи транзитни мигранти, минали през Турция и опитващи се да достигнат до крайната си дестинация в Западна Европа. Именно неспазването на изискванията съгласно Дъблинския регламент за първоначалната регистрация на лицата, търсещи убежище, е една от причините все още да се работи с приблизителни оценки за обема на нелегалната имиграция в ЕС през 2015 г.

Засиленият миграционен натиск върху външните граници на ЕС с основание поставя на преден план въпроса за реалната сила на същия и неговото бъдещо развитие. Без да се даде отговор на този въпрос, няма как да се направи оценка за ефикасността на едни или други

мерки, насочени към овладяването на миграционния натиск. От тази гледна точка, преди да се разработи план за справяне с европейската миграционна криза, трябва да се изгради ясна представа за съществуващата миграционна заплаха и нейното развитие в бъдеще.

Големият брой нелегални имигранти и констатираните през последните години слабости в европейската миграционна политика предизвикват дебати на различни нива. С цел овладяване на миграционния натиск са проведени няколко поредни европейски срещи на върха. В ЕС се очертават две ясно разграничими крайни позиции. Съхраняването в максимална степен на досегашната либерална миграционна политика се застъпва главно от Германия, а основни привърженици на подхода за ограничаване на нелегалната имиграция са държавите от Вишеградската четворка.

В хода на тези европейски миграционни преговори Германия и нейният канцлер Ангела Меркел отстояват разбирането, че с оглед на големия брой нелегални имигранти, преминали през Турция, не е възможно разрешаването на европейската миграционна криза без участието на Анкара. Началото на диалога между ЕС и Турция се поставя с посещението на германския канцлер Ангела Меркел в Истанбул в средата на октомври 2015 г., по време на което се провеждат срещи с президента Реджеп Ердоган и с премиера Давутоглу.

По-късно, на 28 ноември 2015 г., Анкара и ЕС се съгласяват с план за действие за бежанската криза на срещата на върха в Брюксел. Основната цел на ЕС е да се намали драстично притокът на бежанци, пристигащи от Турция, като Анкара обещава да ограничи броя на бежанците и по този начин да облекчи до известна степен миграционните опасения на ЕС. В замяна Турция очаква да получи 3 милиарда евро финансова помощ и важни отстъпки в процеса на присъединяване към ЕС.

Продължилото задълбочаване на миграционната криза в Европа става причина турският премиер да бъде поканен на европейската среща на върха в началото на март 2016 г. В хода на интензивните преговори между Турция и ЕС от ноември 2015 до март 2016 Анкара непрекъснато променя информацията за броя на сирийските бежанци на своя територия: от 2 млн. през 2,5 млн. до почти 3 млн. души. Независимо от тези противоречия Германия настоява за сътрудничество с Турция, като смята, че то е приоритет за ЕС при решаване на проблема с бежанците. Германският канцлер Меркел смята, че „действаме правилно, когато, въпреки различията в мненията, влагаме всички сили за развитие на определени стратегически отношения с Турция, което е в интерес на ЕС от геополитическа гледна точка“.

След получаването на германската подкрепа на мартенската среща на върха Турция формулира като основни следните искания към ЕС:

1. справедливо разпределение между ЕС и Турция на финансовата тежест за издръжка на бежанците;
2. организиране на трансфер от Турция към ЕС и разпределяне на сирийските бежанци солидарно с Европа;
3. премахване на визите за ЕС за турски граждани;
4. мерки, които да позволят напредък в процеса на присъединяване на Турция към ЕС;
5. цялостна сделка за облекчаване на проблемите, причинени от кризата в Сирия. От ЕС се очаква да отпусне общо 6 милиарда евро за Анкара до 2018 г., както и да определи квоти за разпределяне на бежанците.

Според Давутоглу „не е справедливо и подходящо Турция да се справя сама. Турция очаква от ЕС сигнал и послание как толкова много бежанци ще се преразпределят в Европа и ще се облекчи Турция“.

Като насрещни искания ЕС настоява Турция да приеме обратно икономическите мигранти, да предприеме мерки срещу трафика на хора и неговите организатори, да се създадат центрове в Турция, да се разглеждат молбите на лицата, търсещи убежище, и да се сключи от страна на Турция споразумение за реадмисия с трети страни. Чрез тези мерки ЕС се надява да предотврати кризата при евентуално разпадане на Шенгенската зона и да активизира усилията за разбирателство и консенсус между отделните страни членки по отношение на мигрантите.

В резултат на разговорите ЕС – Турция са договорени няколко основни принципа, според които Анкара ще прибира всички връщани от ЕС нелегални мигранти, но ще праща в ЕС бежанците, които имат законни основания да търсят убежище. В замяна ЕС ще ускори преговорите за визова либерализация за турските граждани, ще ускори предоставянето на обещаната финансова помощ, а също така и преговорите за присъединяване на Турция към ЕС. Освен това е договорено двете страни да работят заедно за подобряване на хуманитарното положение в Сирия.

Според дадените обяснения от председателя на Европейския съвет Доналд Туск борбата с миграционната криза ще се води по схемата „едно към едно“. Това означава, че за един върнат в Турция нелегален мигрант ЕС ще приема от Турция по един законен бежанец от Сирия. Тази формула е потвърдена и от турския премиер Ахмет Давутоглу: „Ние потвърдихме нашата готовност да приемем обратно всички нелегални мигранти от Евросъюза, без оглед на тяхната

националност, по схемата „едно към едно“ в замяна на сирийските бежанци“.

След края на преговорите и на базата на постигнатите договорки от страна на ЕС е обявен краят на Балканския миграционен маршрут и възстановяване на Шенгенското споразумение. С този извод обаче не се съгласяват представителите на Вишеградската четворка, до чиито позиции все повече се доближава и Австрия. Изразяването на съмнения и необходимостта от поставянето на допълнителни условия се долавя в редица коментари. Така например председателят на ЕК Жан-Клод Юнкер потвърждава, че Брюксел и Анкара са постигнали конкретни договорености, но те трябва да се реализират при спазването на съответни условия. „Ние се договорихме да ускорим процеса на визова либерализация, но това в никакъв случай не трябва да бъде в ущърб на фундаменталните принципи на Евросъюза“, подчертава Юнкер. На свой ред президентът на Франция Франсоа Оланд смята, че за да отпаднат визите между Турция и ЕС, Анкара трябва да изпълни 72 изисквания. „Отмяната на визите между ЕС и Турция може да стане, но за това трябва да бъдат изпълнени всички критерии – като цяло трябва да бъдат изпълнени 72 условия“.

Освен това в отговор на турските изисквания председателят на Европейския парламент Мартин Шулц прави принципно разделение на двата различни процеса и заявява, че „въпросът за присъединяването на Турция към ЕС трябва да бъде отделен от преговорите с Турция за миграционната криза... Очевидно е, че има опит да се свърже бежанската криза с процеса на присъединяване на Турция към ЕС, но съвършено ясно е, че трябва да отделим преговорите за присъединяване от кризата с миграцията.“ Според него това са два абсолютно различни процеса, като единият от тях не трябва да бъде условие за другия. Шулц е категоричен, че „присъединяването на Анкара към ЕС не следва да бъде условие за борбата срещу миграцията“. Преговорите за присъединяване на Турция към ЕС се водят от 2005 г., но в продължение на 10 години Анкара на практика не покрива редица критерии. През декември 2015 година страните отварят 15-та от 35 преговорни глави. В момента се водят преговори по 4 глави. Очевидно е, че на настоящия етап Турция не отговоря на европейските условия за отпадане на визите. Ако това стане, то ще е не заради изпълнени от Турция поети ангажименти за покриване на определени европейски стандарти, а заради постигнатата с ЕС миграционна сделка. Редица страни членки на ЕС заявяват, че ще откажат да подкрепят такова предложение.

Успешното прилагане в бъдеще на постигнатите миграционни договорености между ЕС и Турция до голяма степен ще зависи от

възможностите и потенциала на Анкара да играе ролята на регулатор с цел намаляване на миграционния натиск към Европа. Такъв анализ трябва да бъде задължителен елемент при разработването на европейската миграционна политика, насочена към Турция. Тук трябва да се отговори и на въпроса, дали ще бъде по силите на Турция да овладее миграционния натиск към Европа, след като се отчита, че подобен резултат не може да бъде постигнат от нито една отделна европейска държава?

Когато през 90-те години на XX в. се разработват теоретичните основи за изследване на миграционния натиск, европейските демографи разглеждат Турция като една от главните миграционни заплахи за Европа. Независимо че създадените теоретични модели за изследване на миграционния натиск се опитват да съчетаят в себе си анализ на демографските и икономическите процеси в държавите на произход, тяхна слабост е, че демографските прогнози не са съчетани със задълбочени прогнози за икономическото развитие на отделните изпращащи държави. Поради тази причина, докато направените прогнози за миграционния натиск в регионален аспект се сбъдват, то специално при прогнозите за Турция е налице съществен пропуск. През 90-те години на XX в. тя е определяна като държава, която ще продължи да формира миграционни потоци, оказващи миграционен натиск върху ЕС. Статистическите данни през изминалите 20 години опровергават тази прогноза, което в известна степен доведе до намаляване на интереса към теоретичните подходи при изучаването на миграционния натиск. Внимателният анализ показва, че успешното икономическо развитие на Турция през този период, съчетано със създаването на нови работни места, доведе до силното намаляване на миграционния натиск. Следната таблица дава информация за промяната в общия брой на населението и брутният вътрешен продукт на Турция по години (табл. 1):

Табл. 1. Осреднен брутен вътрешен продукт и средногодишен брой население на Турция за периода 1980-2014 г. по данни на Световната банка и ООН (2015)

Показател	Период						
	1980-1984	1985-1989	1990-1994	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2014
Средногодишен брой население през периода (млн.)	47.7	53.6	59.3	65.0	68.5	70.4	75.7
Осреднен брутен вътрешен продукт през периода (USD)	1421.5	1668.2	2768.3	3499.7	4263.1	8636.7	10593.2

Данните от таблицата показват, че докато през периода от началото на 80-те години на XX в. до 2014 г. населението на Турция е нараснало със 158,7 %, то за същия период брутният вътрешен продукт се е увеличил със 745,2 %. Успешното и трайно икономическо развитие на Турция през този период е позволило създаването на нови работни места, благодарение на което нарасналият брой на населението в трудоспособна възраст се е реализирал в по-голямата си част на местния пазар на труда и това е довело до намаляване на миграционния натиск от Турция към ЕС. Примерът с Турция е важен за избягване на грешките при абсолютизирането на демографските фактори и ясно показва необходимостта от задълбоченото им комплексно разглеждане с икономическите фактори.

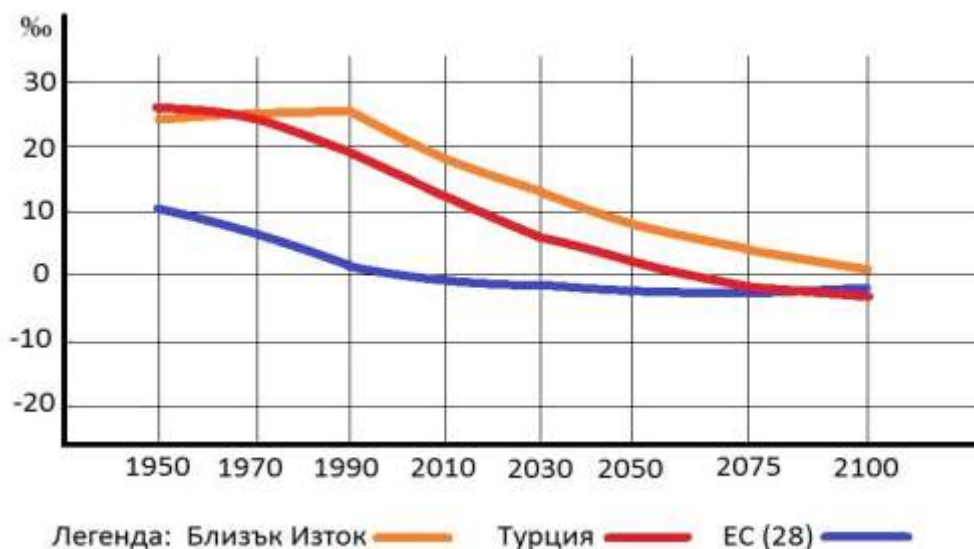
През последните няколко години в развитието на Турция се наблюдават забележими икономически и политически промени. Поради настоящия руско-турски конфликт и въведеното ембарго от страна на Русия Турция загуби достъпа до големия руски пазар. Практически е прекратен и притокът на руски туристи, които посещават турските курорти по крайбрежието, което е най-развитият икономически район на Турция. Нестабилността в региона на Близкия Изток и възникващото напрежение с европейските и американските власти във връзка със състоянието на правата на човека, статута на Кипър, турската намеса в сирийския конфликт или дейността на различни кюрдски организации също може да доведат до значително съкращаване на броя на почиващите западни туристи, което допълнително ще затормози турската икономика.

От гео-демографски аспект е важно да се има предвид, че Турция с нейните кемалистки ценности бе надежден член на НАТО и поддържаше надеждна граница между Европа и региона на Близкия изток и свързаната с него Северна Африка. При управлението на Реджеп Тайип Ердоган и Партията на справедливостта и развитието в периода след 2002 г. започна постепенна промяна на светската мюсюлманска република, а като политическа доктрина е наложен неоосманизмът с произтичащата от него претенция за лидерство в Близкия Изток и в други региони. Независимо че е неарабска държава, Турция се опитва да участва в разрешаването на различни арабски конфликти, което е съчетано с широко отваряне на нейните граници към арабския свят. Безвизовото пътуване в Турция за гражданите на редица арабски страни на практика размива границите и интегрира Турция в общността на Близкия Изток и Северна Африка. В това териториално обединение текат бурни демографски процеси, които на принципа на скачените съдове оказват влияние върху миграционната сигурност и миграционния натиск върху Европа.

Важна информация за влиянието на демографските процеси върху потенциалната миграция може да се извлече от показателите за естествения прираст на Турция в периода 1950 – 2100 г., съпоставен с този на държавите в Близкия Изток и в ЕС (фиг. 1):

Фиг. 1. Естествен прираст на 1000 души на населението на Турция, Близкия Изток и ЕС в периода 1950 – 2100 г. и по данни и среден вариант на прогнози на ООН (2015)

От данните е видно, че в началото на периода демографските процеси в Турция са идентични с тези на останалите държави в Близкия Изток. С утвърждаването на кемалистките ценности се наблюдава лек спад в раждаемостта спрямо Близкия Изток, но тази раждаемост продължава да бъде висока спрямо ЕС. Съществуващите прогнози са, че раждаемостта в Близкия Изток, в т.ч. и в Турция, ще продължава да намалява, за да се изравни с тази на ЕС към 2100 г. Тук трябва да се има предвид, че въпросните прогнози са правени през периода, в който не е отразен ефектът от т.нар. арабска пролет и последвалите я събития. С установяването на ислямистки режими в региона провеждането на каквато и да е политика на семейно планиране се поставя под въпрос, поради което, ако продължи укрепването на ислямизма, трябва да се очаква запазване на високата раждаемост, която ще се отрази върху бъдещия брой на населението.

Средният вариант на прогнозите на ООН за населението на Турция до 2100 г. са отразени в табл. 2:

Табл. 2 Среден вариант за общия брой на населението на Турция до 2100 г. и за отношението на населението във възрастовата група 0-14 към 15-64 години по прогнози на ООН (2015)

Показател	Година									
	2015	2020	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
Брой (млн.)	78,67	82,26	87,72	92,74	95,82	96,86	96,04	93,97	91,2	87,98
Отношение на възрастова група 0-14 към 15-64	38,4	35,2	30,4	27,8	26,6	25,7	25,4	25,6	25,8	25,9

От данните е видно, че до 2060 г. населението на Турция ще продължава да расте, като значително ще превишава броя на населението на големите европейски държави като Германия, Великобритания, Франция и др. Независимо че през предстоящия период отношението на населението във възрастовата група 0-14 към 15-64 години непрекъснато ще намалява, неговите стойности са значително по-високи от европейските. Ако продължи процесът на ислямизация, вероятността да се осъществи високият вариант на прогнозите за ръста на населението става много по-голяма. Според него към 2100 г. населението на Турция може да достигне 135 млн. души.

Запазването на висока раждаемост определя специфичната динамика на навлизането за първи път на население от подрастваща възраст в групата на населението в трудоспособна възраст, което е от решаващо значение при възникването на траен миграционен натиск. Възникващият демографски натиск върху пазара на труда ще бъде силен и е свързан с необходимостта от по-нататъшно успешно развитие на турската икономика и създаването на нови работни места. Ако такъв икономически резултат не бъде постигнат, демографският натиск ще се трансформира в потенциална миграция и миграционен натиск.

При бъдещо отваряне на европейските граници за Турция се създава ново общо пространство на Европа с Близкия Изток и големи части на Северна Африка, като това още повече ще затруднява овладяването на миграционния натиск. Данните според средния вариант на прогнозите на ООН за населението на Близкия Изток и Северна Африка до 2100 г. разкриват тенденцията към непрекъснато нарастване на дяловете на населението в двата региона спрямо това на ЕС (табл. 3).

Табл. 3 Общ брой на населението на Близкия Изток, Северна Африка и ЕС до 2100 г. и отношение на населението във възрастовата група 0-14 към 15-64 години по среден вариант на прогнози на ООН (2015)

Регион	Показател	Година					
		2015	2020	2030	2050	2075	2100

Близък Изток	Население (млн.)	257,2	279,1	321,6	395,4	455,9	485,7
	Отношение на възрастова група 0-14 към 15-64	46,4	44,4	39,6	34,6	31,1	29,3
Северна Африка	Население (млн.)	223,9	244,4	282,4	354,3	418,2	451,8
	Отношение на възрастова група 0-14 към 15-64	51,3	51,5	44,5	38,3	31,8	28,9
ЕС (28)	Население (млн.)	518,9	522,4	524,8	516,9	494,0	482,8
	Отношение на възрастова група 0-14 към 15-64	23,6	24,8	24,7	26,4	26,6	27,1

Общо двата свързани региона на Близкия Изток и Северна Африка към 2100 г. ще имат население от 937,5 млн. души, които ще бъдат 194,2 % от населението на ЕС. Благодарение на имигрантите от тези два региона в ЕС и на либерализирането на визовия режим с Турция това ще бъде зона с голям миграционен потенциал и изградени и утвърдени миграционни мрежи, предаващи натрупания миграционен опит и намаляващи разходите за миграция към Европа. Голямата дължина на гръцко-турската морска граница и близостта на голям брой гръцки острови до турска територия също ще облекчава този процес.

За трите главни страни на произход на нелегалните мигранти, минаващи основно през Турция, а именно Афганистан, Ирак и Сирия, сегашните демографски показатели са близки до тези на Анкара. В периода 1980 – 2010 г., т.е. за 30 години, населението им се е удвоило, а само в периода 2000-2010 г. населението във възрастовата група 15-64 години в трите държави на произход се е увеличило с 15 млн. души. Този ръст в групата дава трайно обяснение за наблюдавания днес миграционен натиск към ЕС. От групата на потенциалните мигранти досега са излезли около 8 млн. души, поради което може да се приеме, че е реализиран около 50 % от досегашния миграционен потенциал. С продължаващото разрушаване на икономиките на тези държави има още 7 млн. потенциални мигранти, готови да потърсят по-добър живот в Европа.

По-тревожна е обаче близката демографска перспектива до 2025 г., защото съгласно наличните данни за възрастовата структура на населението в Сирия, Афганистан и Ирак през следващите десет години в трудоспособната група ще се включат нови 18,9 млн. души, които и в момента са налични, но в ученическа възраст. За същия период групата на трудоспособното население ще бъде напусната окончателно едва от 3,2 млн. души. Оформя се разлика от 15,7 млн. души, които ще увеличат броя на населението на групата в трудоспособна възраст и за които през следващите 10 години ще трябва да се създадат необходимите нови

работни места. Прогнозите за подобен икономически възход са неблагоприятни, защото политическите конфликти и климатичните промени се очаква да продължат. Това ще доведе до по-нататъшното унищожаване на поминъка и съответно до още по-голям миграционен натиск към ЕС, като Турция ще бъде само транзитна държава. Каквито и мерки да се предприемат в бъдеще, Турция все по-трудно ще може да задържа прогнозирания обем на бъдещите миграционни потоци и по-голямата част от тях ще се опитат да продължат към ЕС по Източно-Средиземноморския миграционен път, чиято входна врата в ЕС е Гърция или България.

Дори хипотетично да се приеме, че Анкара ще се справи с трудната задача и ще се превърне в успешен миграционен регулатор, то евтиният труд на мигрантите ще измести турските работници от пазара на труда. При либерализиран визов режим и обещание за евротленство, голяма част от турските граждани в трудоспособна възраст ще се опитат да се установят в ЕС. През следващите години населението на Турция ще нараства с около 720 хил. души годишно, за да достигне своя очакван най-голям брой от 97 млн. души през 2060 г. Поради тези тенденции Турция също се превръща в сериозен миграционен проблем за Европа в близка и в средносрочна перспектива.

Настаняването на по-голям брой групи външни мигранти в Турция и сега предизвиква демографски натиск върху турския пазар на труда. Този демографски натиск се превръща в миграционен и големи групи турски граждани търсят варианти да мигрират към ЕС, в т.ч. и в България. Само така могат да се обяснят данните на Евростат, които сочат, че към 01.01.2014 в България е имало 7200 души имигранти, граждани на Турция. В същото време имигрантите у нас, които са родени в Турция, са 8700 души. Това означава, че през този период у нас са се установили около 1500 души български граждани, родени в Турция. Други европейски държави, в които през този период се наблюдава подобно имигриране от Турция са Белгия (98,9 хил.), Дания (32,2 хил.), Германия (1,42 млн.), Холандия (195,1 хил.) и Румъния (8,1 хил.). Може да се допусне, че със заселването на по-голям брой мигранти от други близкосточни държави в Турция тази тенденция ще се задълбочи. Подобно миграционно поведение съвпада и с дългосрочната цел на сегашното ислямистко управление в Анкара, дефинирана като стремеж към увеличаване на мюсюлманските, най-вече на турските, общности на територията на Европа. Визовата либерализация и безвизовото пътуване на турските граждани в страните на ЕС е един още по-мошен инструмент в същата посока – разрастващата се ислямизация на европейските общества.

По отношение на общия миграционен натиск към ЕС вниманието на европейците трябва да бъде насочено към всички страни на произход от отсрещния бряг на Средиземно море, в които е налице демографски взрив, съчетан със слаба икономика. Съгласно данните на Евростат такива, освен Сирия, Афганистан и Ирак, са Еритрея, Пакистан, Нигерия, Сомалия, Мали, Бангладеш, Гамбия, Иран и др. Всички тези държави през 2014 г. са формирали отделни миграционни потоци с обем над 10 хил. души годишно. През същата година от тези държави произлизат 61 % от лицата, търсещи убежище в ЕС.

Изчисленията на бъдещата потенциална миграция в тези страни показват, че в периода 2015 – 2025 г. от групата в ученическа възраст в групата на трудоспособното население ще навлязат нови 52,6 млн. души. В същото време тази група ще бъде напусната окончателно едва от 14,3 млн. души. Разликата от 38,3 млн. младо население в трудоспособна възраст ще окаже силен демографски натиск върху пазара на труда. Доколкото икономиката на тези страни не успее да предложи адекватен поминък, то ще се влее в миграционните потоци, оказващи миграционен натиск върху ЕС.

Данните за потенциалната миграция от Близкия Изток и Северна Африка към Европа разкриват мащабите на заплахата за европейската миграционна сигурност. Макар че сама по себе си Турция към настоящия момент и в близка перспектива също генерира миграционни потоци, либерализирането на европейския визов режим за нейни граждани, от една страна, а от друга – нейното интегриране в региона на Близкия Изток значително ще увеличат миграционната заплаха към ЕС. Тази заплаха е обусловена от различията в демографската структура на населението в Близкия Изток и в Северна Африка, от една страна, и в ЕС, от друга. Политическите и военните конфликти в първите два региона само дават допълнителен тласък на миграционния натиск, поради което мерките по умиротворяването им, дори и да бъдат успешни, няма да доведат до неговото изчезване. Последица от този мощен бъдещ миграционен натиск е нарастването на опасността държавно-териториалното обособяване на отделните европейски нации да загуби своето значение, ако бъде допуснато по-мащабно междурегионално преразпределение на световното население, изразяващо се най-общо в миграция от пренаселения Юг към страдащия от депопулация Север. От тази гледна точка демографският анализ на страните на произход трябва да се превърне в един от основните инструменти при определянето на целите и вземането на решения в областта на миграционната дипломация и сигурност.